

Archeologisch bureauonderzoek
Plukmadehof, gemeente Made
ArcheoLogic rapport AL152

ArcheoLogic

the missing link

ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK MADE PLUKMADEHOF, GEMEENTE DRIMMELEN

i.o.v.: Cofier B.V.

ArcheoLogic Rapport **AL152**
ArcheoLogic Project **1280**
Versie *1.1 concept*
Datum *15-03-2010*
Contactpersoon *A. van Dijk*

ArcheoLogic
Pelmolenlaan 12-14
3447 GW Woerden

Telefoon + 31 (0)348 – 437788
Fax + 31 (0)348 – 437789
e-mail a.vandijk@archeologic.nl

Actie	Versie	Actor	Datum
	0.1	S. van der End	25-2-2010
Controle kwaliteit			
	1.0 concept	A. van Dijk	25-02-2010
Opmerkingen OG		G. Sophie	11-03-2010
	1.1	S. van der End	15-03-2010
Opmerkingen BO			
	1.2		
Akkoord OG			
	1.3		
Akkoord BO			
	2.0 definitief		

© 2010 Cofier B.V. & ArcheoLogic. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Cofier B.V. en ArcheoLogic.

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Locatiegegevens	5
2	Methode	7
3	Resultaten	8
3.1	Topografie	8
3.2	Landschapontwikkeling	8
	Historie	12
3.3	Archeologie	13
3.4	Bestaande bebouwing en geplande nieuwbouw	14
3.5	Archeologische verwachting	14
4	Conclusie & advies	16
5	Bronnen en literatuur	17
6	Bijlage: tabel archeologische periodes	18

SAMENVATTING

In opdracht van Cofier B.V. heeft ArcheoLogic een archeologisch bureauonderzoek voor het plangebied Plukmadehof te Made, gemeente Drimmelen, uitgevoerd.

Het plangebied is gelegen in een noordelijke uitloper van het Brabants dekzandgebied op de overgang naar de jonge zeekleigronden van het zuidwestelijk zeekleigebied. Made en omgeving liggen in relatief laag gelegen gebied ten opzichte van de in het zuiden gelegen dekzandrug ter hoogte van Den Hout en Oosterhout. In het verleden zijn grote delen van het (veen)landschap ontgraven. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied Plukmadehof een lage archeologische verwachting. Wanneer sprake is van een laarpodzol met een antropogeen dek binnen het plangebied is bij intactheid van het profiel een goede conservering van mogelijke archeologische resten te verwachten.

De archeologische waarde van het plangebied is onbekend, omdat het een niet gekarteerd gebied betreft. In de directe omgeving ten oosten van het plangebied ligt een zone met een volgens CHW en IKAW lage archeologische trefkans. En ten noordoosten van het plangebied loopt een zone met een middelhoge trefkans. Wanneer deze zone wordt geëxtrapoleerd naar het zuidwesten lijkt deze langs het noorden van het plangebied te lopen.

Uit het bureauonderzoek is duidelijk geworden dat voor het plangebied Plukmadehof een lage archeologische verwachting geldt. ArcheoLogic adviseert derhalve dat archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk is en dat het plangebied wat betreft archeologie door de gemeente Drimmelen kan worden vrijgegeven voor ontwikkeling.

1 Inleiding

1.1

ALGEMEEN

- Opdrachtgever: Cofier B.V.
- Aanleiding onderzoek: bestemmingswijziging

1.2

LOCATIEGEGEVENS

- Provincie: Noord-Brabant
- Gemeente: Drimmelen
- Plaats: Made
- Toponiem: Plukmadehof
- Centrumcoördinaten: 114.239/410.436
- Onderzoeksmeldingsnummer: 40019
- Oppervlakte: 7.333 m²
- Globale ligging: In het oostelijke deel van de bebouwing van Made
- Hoogteligging: 1,45 – 1,60 m +NAP
- Huidig gebruik: Braakliggend terrein, weiland

In opdracht van Cofier B.V. heeft ArcheoLogic een archeologisch bureauonderzoek voor het plangebied Plukmadehof te Made, gemeente Drimmelen, uitgevoerd. Initiatiefnemer is voornemens woningen te ontwikkelen in het plangebied, dat is gelegen in de bebouwde kom van Made (zie figuur 1). In het verleden is op basis van een artikel 19 procedure reeds een bouwvergunning verleend door de gemeente Drimmelen. Echter, omdat momenteel een bestemmingsplanwijziging wordt doorgevoerd als gevolg van een wijziging in de herinrichting van het plangebied, dient in het kader van de archeologische monumentenzorg alsnog een archeologische inventarisatie te worden uitgevoerd.

Het bureauonderzoek heeft als doel om een inschatting te geven van de mogelijk in het plangebied te verwachten archeologische waarden en de mate waarin deze bedreigd zullen worden door de toekomstige bouwwerkzaamheden. Op basis van het archeologische verwachtingsmodel van het bureauonderzoek wordt een advies uitgebracht met betrekking tot de aard en noodzaak van eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

Figuur 1: Locatie plangebied Plukmadehof..

2 Methode

Doel van dit document is het formuleren van een specifieke archeologische verwachting, waaruit een advies voortvloeit over de noodzaak en aard van eventuele vervolgstappen. Om tot een dergelijke archeologische verwachting van aan te treffen vindplaatstypen of vondsten te komen, zijn archeologische, landschappelijke en historische bronnen geraadpleegd. De geraadpleegde bronnen zijn terug te vinden in de literatuurlijst.

Aan de hand van de reconstructie van het landschap wordt bekeken of het landschap aantrekkelijk is geweest voor menselijke bewoning door de tijd heen. Daarnaast wordt er gekeken wat er in de omgeving van het plangebied bekend is aan archeologie. Aan de hand van de reconstructie van het landschap en bekende archeologie wordt er een verwachtingsmodel opgesteld. Op basis van het aldus verkregen verwachtingsmodel is vervolgens aangegeven welke vervolgstappen nodig zijn om deze eventuele aanwezige waarden op te sporen en veilig te stellen.

3 Resultaten

TOPOGRAFIE

Het plangebied is gelegen aan de oostkant van de bebouwde kom van Made. Het betreft een terrein dat momenteel in gebruik is als grasland/weidegrond en is omsloten door bebouwing langs de Plukmadestraat, de Kalverstraat, de Veestraat en de Lucia Eijckenstraat (zie figuur 2).

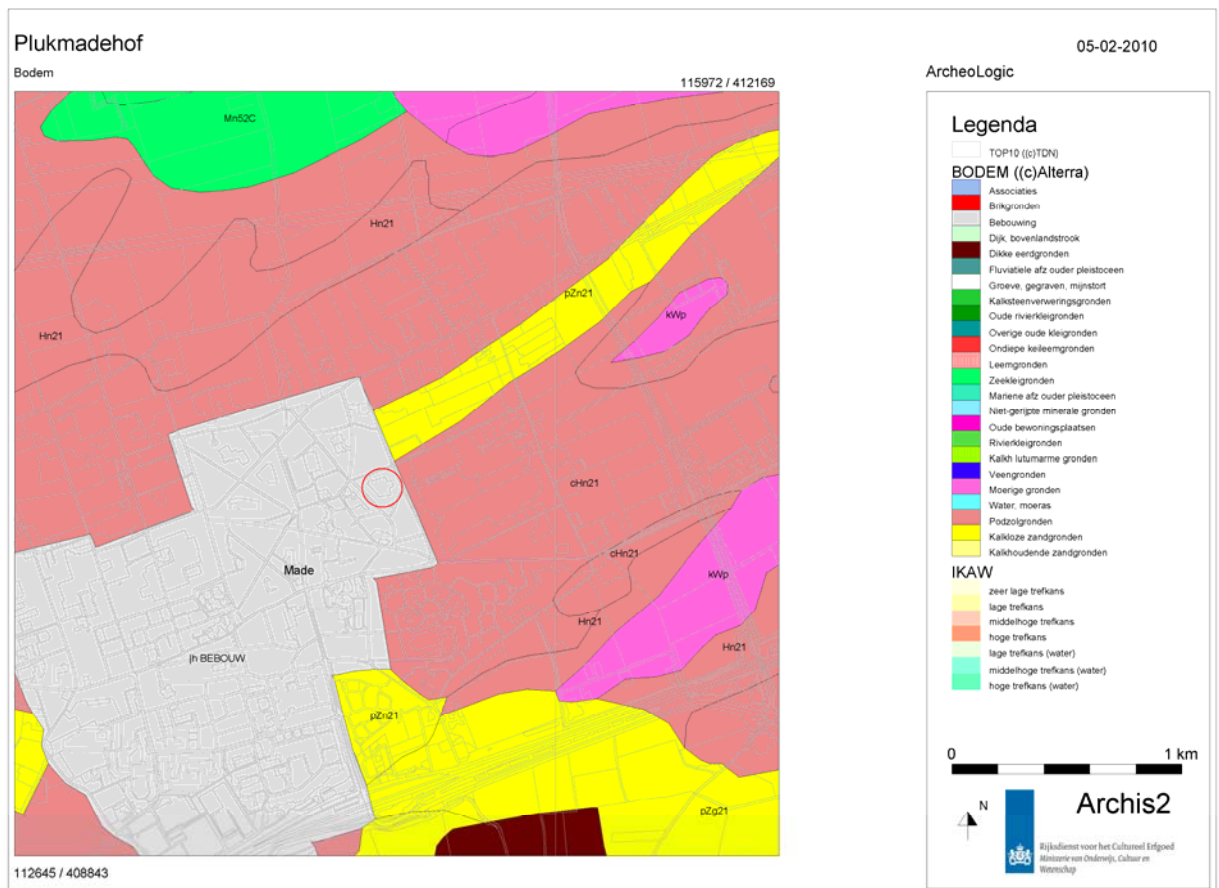
Figuur 2: Luchtfoto plangebied Plukmadehof (bron: Google Earth).

LANDSCHAPSONTWIKKELING

Westelijk Noord-Brabant wordt gekenmerkt door twee landschapstypes: het zuidwestelijk zeekleigebied en het zuidelijk zandgebied.¹ Made ligt op een noordelijke uitloper van het zuidelijk zandgebied (of Brabants dekzandgebied). Dit is zichtbaar op de bodemkaart (zie figuur 3) waaruit blijkt dat de omgeving van Made voornamelijk bestaat uit podzolgronden (rozerood) die ten noorden van Made overgaan in veengronden en jonge zeekleigronden (groen). De podzolgronden zijn met name laarpodzolgronden. Dit zijn jonge ontginningen die een antropogeen dek van tussen

¹ Berendsen 2005.

de 30 en 50 cm kunnen hebben.² Vanaf de bebouwing van Made naar het noordoosten loopt een smalle zone die bestaat uit gooreerdgronden (geel). Deze gronden worden geassocieerd met laagtes of dalen in het zandgebied. Mogelijk gaat het hier om een oude afwatering.

Figuur 3: Bodemkaart van het onderzoeksgebied. Het plangebied is weergegeven met de rode cirkel (bron: Archis2).

De hoger gelegen zandgronden van westelijk Noord-Brabant vormen een licht golvend landschap, tot twee miljoen jaar oud, dat zwak afhelt in noordelijke richting. Op de uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland is de hoger gelegen dekzandrug ten zuiden van Made goed zichtbaar (bruin), zie figuur 4.

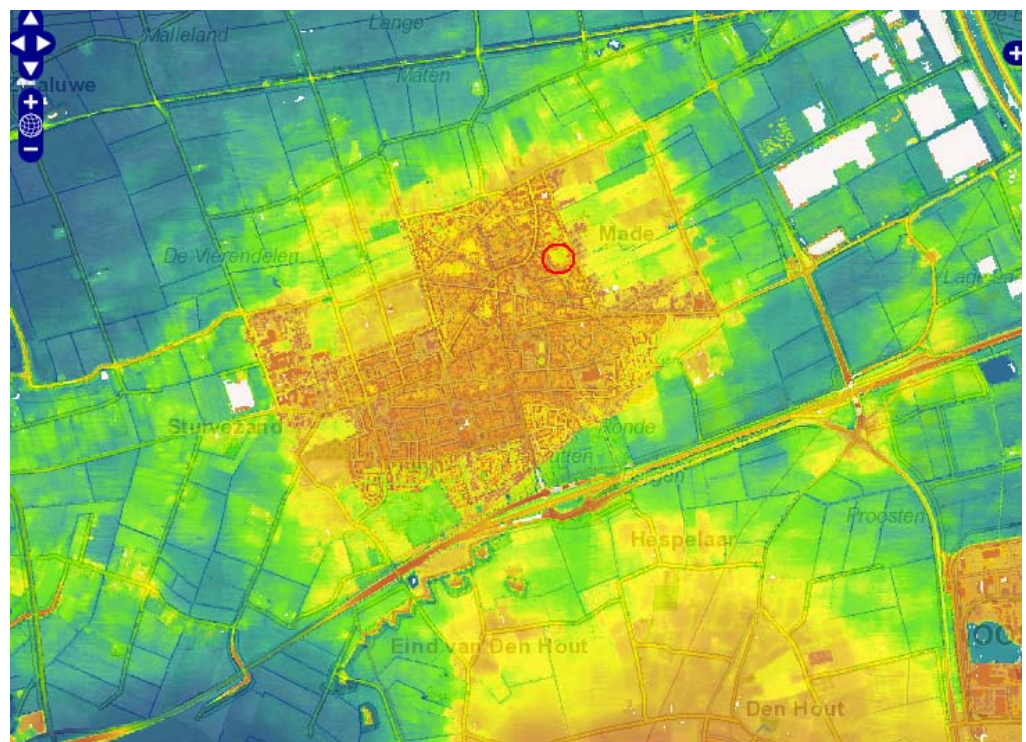
Leenders onderscheidt drie groepen geologische afzettingen die van belang zijn in de landschapsontwikkeling van het hoger gelegen deel van westelijk Noord-Brabant:³

1. De oudste geologische afzettingen in de streek zijn de Oudpleistocene afzettingen die zijn gevormd in een wadachtig milieu waarin enkele grote rivieren uitmondde. Deze afzettingen kunnen worden omschreven als kleilenzen van verschillende groottes in een zandige omgeving. Boven de vroegpleistocene klei komt op veel plaatsen, meestal gescheiden door een

² Damoiseaux & Vos 1987.

³ Leenders 1996.

- dunne zandlaag, nog een leemlaag voor die is afgezet in het Laat Pleistoceen.⁴
2. Gedurende het Laat Glaciaal is door de wind dekzand afgezet op de oudere afzettingen. Dit dekzand is op veel plaatsen neergelegd in vlakke zuidwest-noordoost lopende ruggen. Elders is het deels verwaaid, deels verspoeld en soms opgehoopt tot duinen. Duinvorming vond plaats in tenminste drie perioden:
 - In het nog onbegroeide zand na depositie vlak na de laatste ijstijd.
 - In de bosachtige omgeving die ontstaat gedurende het Holoceen.
 - In de heideachtige omgeving van de late Middeleeuwen en later.
 3. Op een aantal plaatsen ging de duinvorming gepaard met uitblazingslaagten. In deze laagten en in door dekzandruggen afgedamde oude erosiedalen vormde zich tijdens het Holoceen veen. De betrekkelijk lage ligging, de vaak dikke, slecht doorlatende en slecht wateropnemende lagen dicht onder de oppervlakte, en de dekzandruggen die bijna haaks op de natuurlijke afwatering liggen, zijn er de oorzaak van geweest dat na het Pleistoceen de afwatering in het gebied volkomen ontregeld raakte. Het aldus ontstane hoogveen is in de periode 1250-1750 bijna volledig afgegraven en tot turf verwerkt.

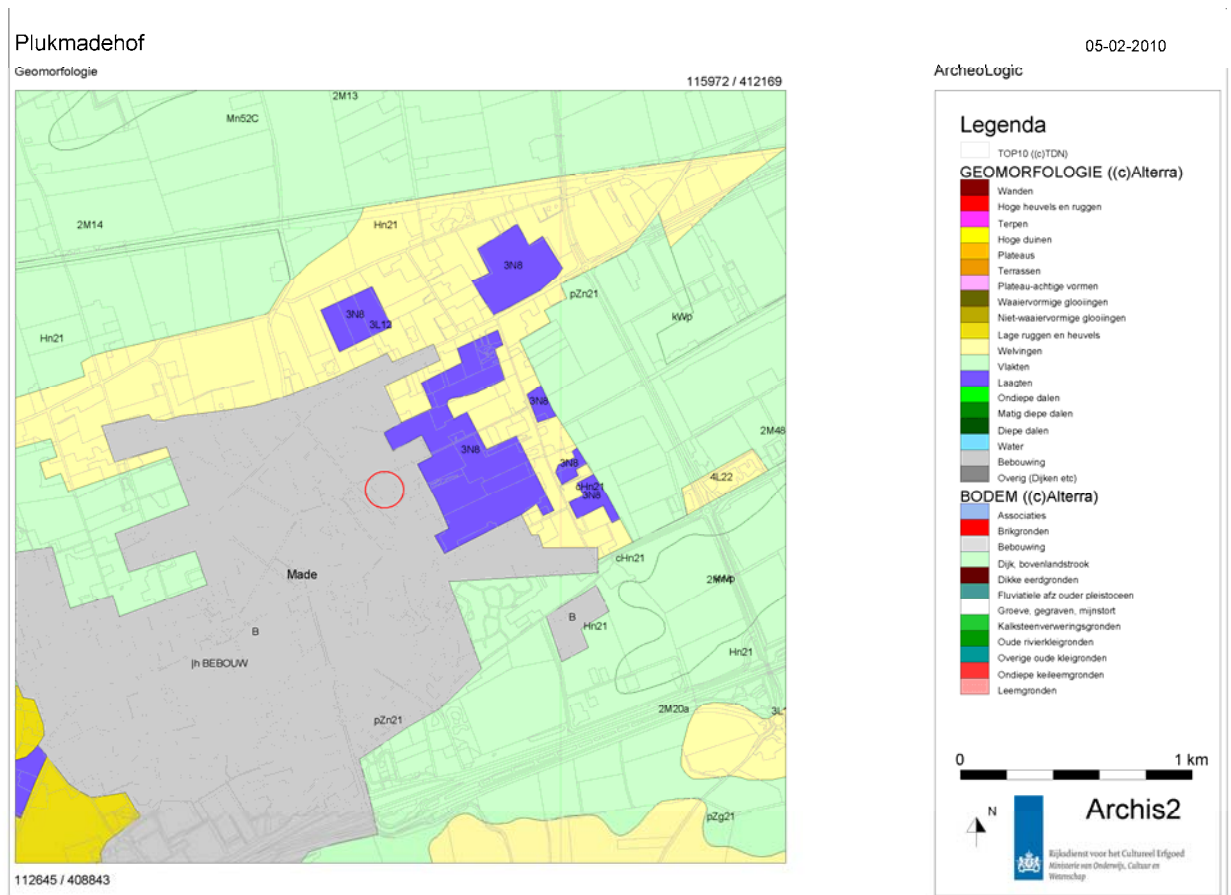
Figuur 4: Uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland. Het plangebied is aangeduid met de rode cirkel. (Bron: www.ahn.nl).

Het huidige westbrabantse landschap is een secundair zandlandschap, dat wil zeggen het werd pas weer een zandlandschap toen het veen was verdwenen.⁵ De veengroei

⁴ Verhagen 1984.

⁵ Steegh 1981.

begon ca. 8000 v. Chr. en bereikte haar maximale uitbreiding tussen 3000 en 900 v. Chr. Grote delen van West-Brabant waren bedekt met veenmoerassen en waren in de latere fases van de prehistorie, de Romeinse tijd en de vroege Middeleeuwen niet of nauwelijks bewoonbaar.⁶

Figuur 5: Geomorfologische kaart van het onderzoeksgebied. Het plangebied is weergegeven met de rode cirkel (bron: Archis2).

Uit de geomorfologische kaart van het onderzoeksgebied blijkt dat de omgeving van Made bestaat uit deels verspoelde dekzandvlaktes en afgegraven veengronden. Direct ten oosten van het plangebied liggen een aantal laagtes die zijn ontstaan als gevolg van afgraving. Omdat het plangebied zelf in bebouwd (en daardoor niet gekarteerd) gebied ligt, is onduidelijk of hier ook is ontgraven in het verleden.

Samenvattend kan aan de hand van de landschapontwikkeling het volgende worden gezegd. Het plangebied is gelegen in een noordelijke uitloper van het Brabants dekzandgebied op de overgang naar de jonge zeekleigronden van het zuidwestelijk zeekleigebied. Made en omgeving liggen in relatief laag gelegen gebied ten opzichte van de in het zuiden gelegen dekzandrug ter hoogte van Den Hout en Oosterhout.

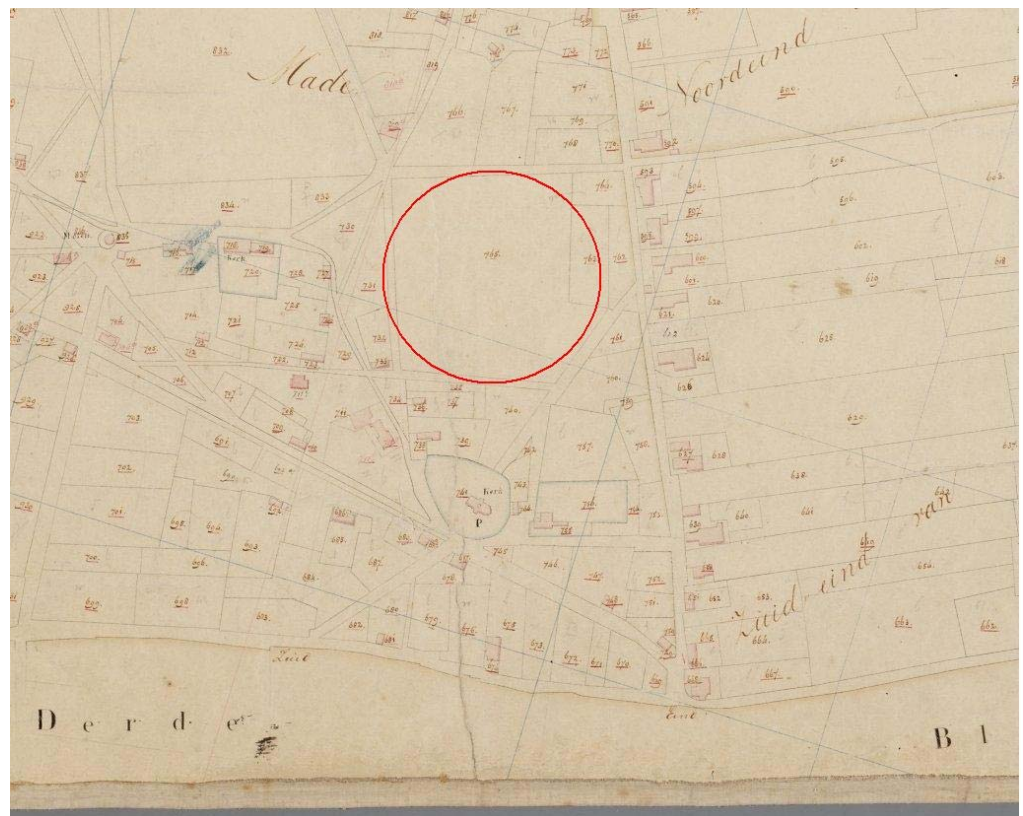
⁶ Verhagen 1984.

In het verleden zijn grote delen van het (veen)landschap ontgraven. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied Plukmadehof een lage archeologische verwachting. Wanneer sprake is van een laarpodzol met een antropogeen dek binnen het plangebied is bij intactheid van het profiel een goede conservering van mogelijke archeologische resten te verwachten.

HISTORIE

De naam Made heeft zijn vroegst bekende schriftelijke vermelding als "Die Made" uit 1321. Dit toponiem duidt op hooi- of grasland. Made was voordat het een eigen dorp werd de "Gemene Weide" van de stad Geertruidenberg. De vorm van de nederzetting in de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd is vooralsnog onbekend. Uitgegaan wordt van een solitair liggend kerkgebouw met verspreid liggende boerderijen en huizen.⁷

Uit het kadastrale minuutplan 1811-1832 blijkt dat het plangebied ten tijde van de kartering niet bebouwd was (zie figuur 6). Op de kaart is de kerk van Made zichtbaar ten zuiden van het plangebied.

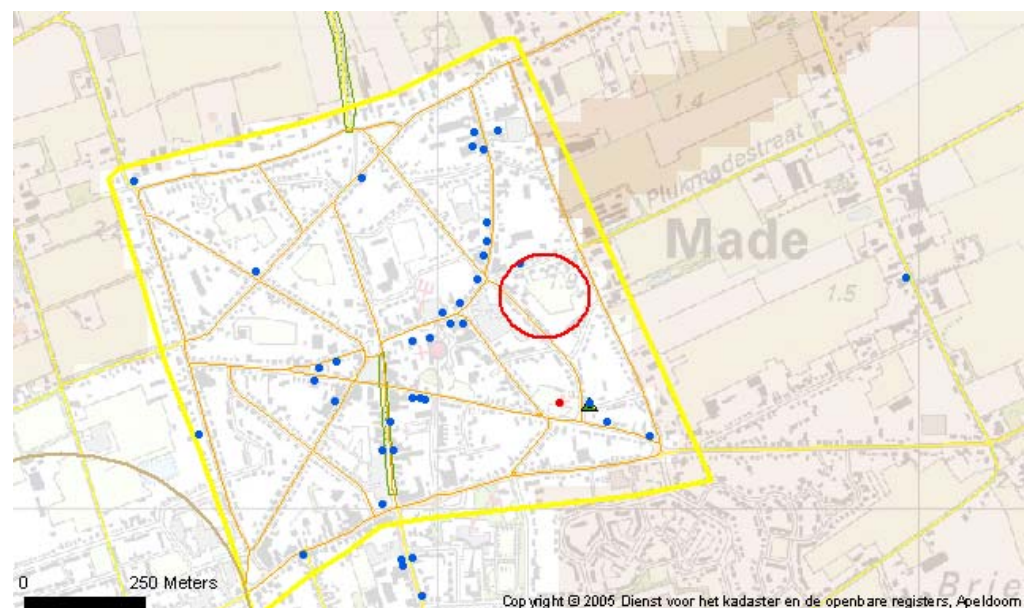
Figuur 6: Uitsnede uit het Kadastrale minuutplan 1811-1832. Het plangebied is bij benadering weergegeven met de rode cirkel (Bron: www.watwaswaar.nl).

⁷ Craane & Koopmanschap 2010.

ARCHEOLOGIE

In deze paragraaf wordt aangegeven in hoeverre de archeologische trefkans en de archeologische vondstmeldingen kunnen helpen bij het opstellen van het archeologisch verwachtingsmodel.

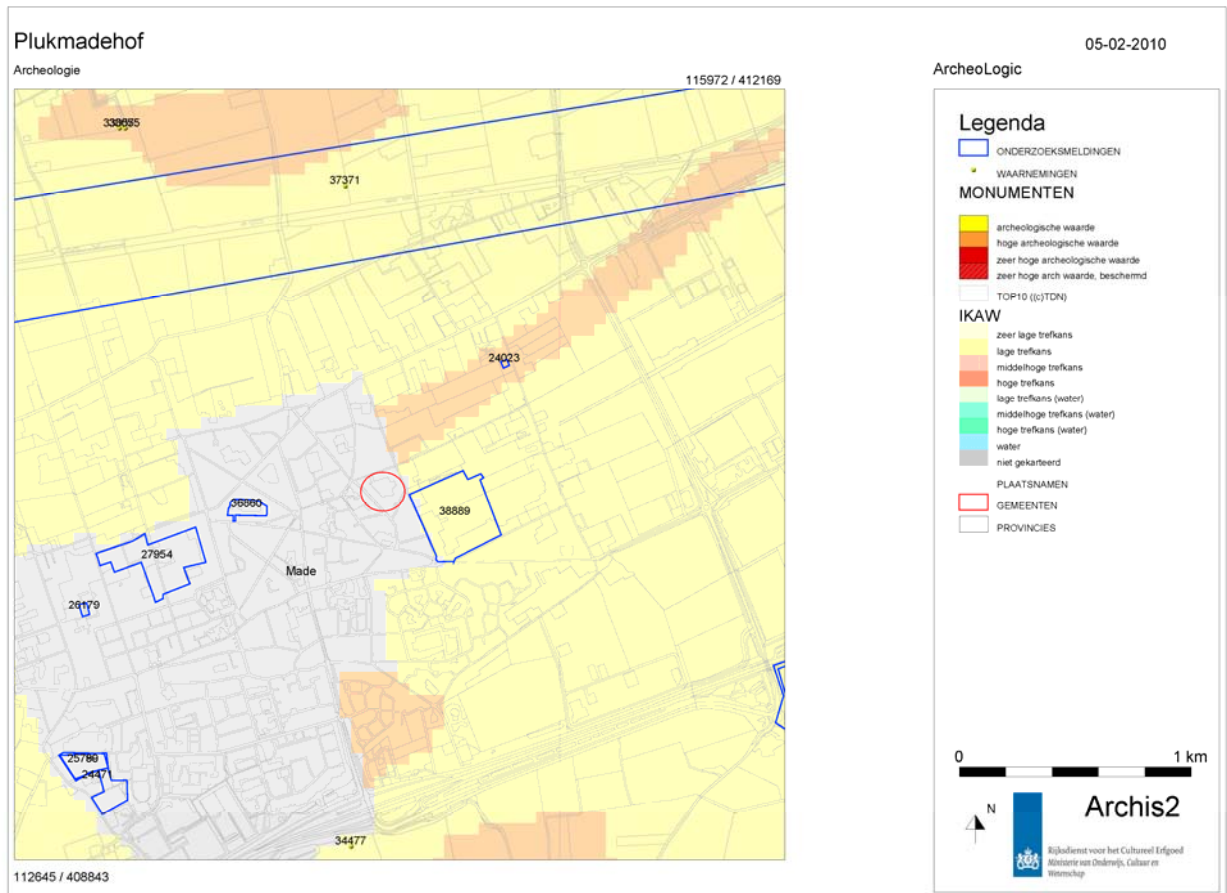
Op de Cultuur Historische Waardenkaart (CHW) van Noord-Brabant heeft het plangebied geen archeologische verwachtingswaarde omdat het in de kern van Made ligt (zie figuur 7). De historische bebouwing van Made is op deze kaart aangeduid als een redelijk hoge waarde (gele lijn). Ten oosten van het plangebied (buiten de bebouwing van Made) ligt een zone met een lage archeologische verwachting. Ten noordoosten van het plangebied loopt een strook met een middelhoge tot hoge verwachting vanaf de kern van Made naar het noordoosten.

Figuur 7: Cultuurhistorische Waardenkaart van het onderzoeksgebied. Het plangebied is weergegeven met de rode cirkel (bron: CHW Noord-Brabant).

De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) komt overeen met het beeld van de CHW (zie figuur 8). Er is een zone met een lage archeologische trefkans direct ten oosten van het plangebied en een zone met een middelhoge archeologische trefkans in een strook naar het noordoosten. In het onderzoeksgebied zijn geen AMK-terreinen of waarnemingen bekend. Ten zuidoosten van het plangebied is een onderzoeksmelding bekend (nummer 38889) bestaande uit een bureauonderzoek dat is uitgevoerd ter voorbereiding op het vaststellen van een bestemmingsplan voor Made Zandstraat-Kalverstraat. Op basis van de resultaten van dit onderzoek heeft de gemeente Drimmelen vastgesteld dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk was.

Concluderend kan worden gesteld dat de archeologische waarde van het plangebied zelf onbekend is, omdat het een niet gekarteerd gebied betreft. In de directe omgeving ten oosten van het plangebied ligt een zone met een volgens CHW en IKAW lage archeologische trefkans. En ten noordoosten van het plangebied loopt een zone met een middelhoge trefkans. Wanneer deze zone wordt geëxtrapoleerd naar het zuidwesten lijkt deze langs het noorden van het plangebied te lopen.

Figuur 8: Indicatieve Kaart Archeologische Waarden van het onderzoeksgebied. Het plangebied is weergegeven met de rode cirkel (bron: Archis2).

BESTAANDE BEBOUWING EN GEPLANDE NIEUWBOUW

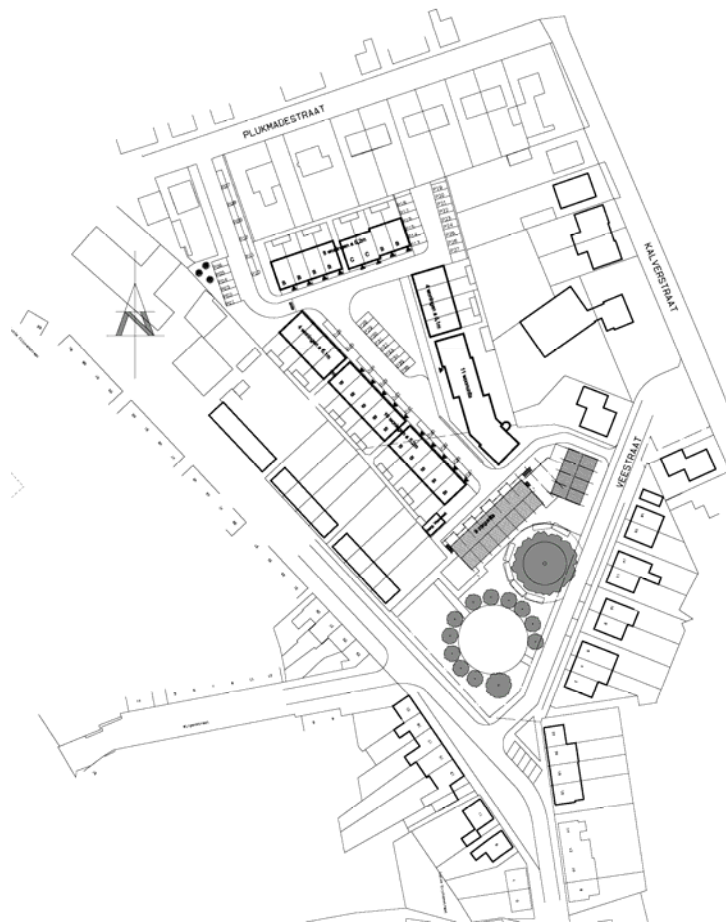
Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland/weidegrond. Initiatiefnemer is voornemens een aantal woningen en zorgappartementen te ontwikkelen (zie figuur 9). In het plangebied is in het verleden geploegd waarbij de bodem tot een diepte van ca. 40 cm onder maaiveld is verstoord. Voor het bouwrijp maken van het terrein wordt tot de bodem tot ca. 75 cm onder maaiveld verstoord. De geplande funderingsstroken worden aangelegd op een diepte van maximaal 125 cm onder maaiveld.⁸

ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

De archeologische verwachting is opgesteld aan de hand van de landschapsreconstructie en de reeds gekende archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied.

⁸ Pers. comm. dhr. F. Coolen (Cofier B.V.)

De inventarisatie van gekende waarden leidt niet tot een andere conclusie dan op basis van de landschappelijke geschiedenis reeds was vastgesteld. Het plangebied heeft een lage archeologische verwachting. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de zone met een middelhoge archeologische trefkans (geassocieerd met het voorkomen van bekeerdersgronden in het noordoosten) het plangebied mogelijk raakt. Echter, gezien het feit dat de omgeving van het plangebied, inclusief de zone met een middelhoge verwachting, grotendeels is ontgraven, blijft de conclusie dat het hier gaat om een gebied met een lage archeologische verwachting.

VEESTRAAT EN PLUKMADEHOF in MADE
 - herinrichting
 situatie
 werk 09206
 schaal 1:1000, 08-01-2010

Figuur 9: Geplande ontwikkeling Plukmadehof (bron: Cofier B.V.)

4 Conclusie & advies

Uit het bureauonderzoek is duidelijk geworden dat voor het plangebied Plukmadehof een lage archeologische verwachting geldt. ArcheoLogic adviseert derhalve dat archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk is en dat het plangebied wat betreft archeologie door de gemeente Drimmelen kan worden vrijgegeven voor ontwikkeling.

5 Bronnen en literatuur

Berendsen, H.J.A. 2005: *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.

Craane, M.L. & H. Koopmanschap, 2010: Bureauonderzoek Made-Oost, gemeente Drimmelen. *Archeologische Rapporten Oranjewoud 2010/4*, Heerenveen.

Damoiseaux, J.H. & G.A. Vos, 1987: *Toelichting bij Kaartblad 44 West Oosterhout*. Bodemkaart van Nederland. Stiboka, Wageningen.

Leenders, K.A.H.W., 1996: Landschap en archeologie in westelijk Noord-Brabant. *Brabants Heem* 48 (4), p. 145-150.

Provincie Noord-Brabant, Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Brabant
<http://brabant.esrinl.com/chw/>

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ARCHIS2 (archeologisch Informatie Systeem), <http://www.archis.nl/archisii/html/index.html>.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, IKAW 2 (Indicatieve kaart archeologische warden), Amersfoort.

Steegh, A.W.A.Th, 1981: "Een pleintje met bomen erop." Noordbrabantse zanddorpen gezien door niet-Noordbrabanders. *Brabants Heem* 33, p. 84-99.

Verhagen, J.H., 1984: Prehistorie en de vroegste geschiedenis van West-Brabant. *Bijdragen tot de studie van het Brabants Heem* 24, Waalre.

6 Bijlage: tabel archeologische periodes

<i>Periode</i>	<i>Datering</i>
Midden en laat Paleolithicum (oude steentijd)	250.000 – 9.000 v. Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	9.000 – 4.500 v. Chr.
Neolithicum (jonge steentijd)	4.500 – 2.100 v. Chr.
Bronstijd	2.000 – 800 v. Chr.
IJzertijd	800 – 12 v. Chr.
Romeinse tijd	12 v. Chr. – 500 n. Chr.
Vroege middeleeuwen	500 – 1.000
Volle (Hoge) middeleeuwen	1.000 – 1.250
Late middeleeuwen	1.250 – 1.500
Nieuwe tijd	1.500 - heden